

Konekiväärien räiskeestä dollarihymyyn: Suomalaista olympiadiplomatiaa

Vaikka olympialaisiin liittyvää kirjallisuutta julkaistaan maailmalla pilvin pimein, kisojen hakemiseen – ja erityisesti toteutumattomiin hakuprojekteihin – ei juuri painomustetta uhrata. Kisa-hankkeet ovat olleet vahvasti esillä hakuprosessien kestäessä, mutta myöhemmin niihin ei ole juuri palattu. Niistä on tullut hävinneiden historiaa, ja sehän ei yleensä jälkipolvia kiinnosta. Vaikenemista voi pitää kuitenkin siinä mielessä outona, että hakemisessaan onnistuneilla kaupungeilla on yleensä takanaan useampi anomiskierros.¹ Nämä australialaistutkijan havainnot pitävät paikkansa myös Suomessa. Kisoja on anottu yllättävän monta kertaa ja suunnitelmia on viritelty joka vuosikymmenellä, mutta hankkeista ei ole juurikaan kirjoitettu myöhemmin.²

Tässä artikkelissa mietitään miksi olympiakisoista ja niiden saamisesta maahamme tuli suomalaisille niin tärkeä asia 1920–30-luvulla. Lisäksi pohditaan lahtelaisten talvikisaprojektien taustavaikuttajien motiiveja sekä vertaillaan Lahden hakemuksia Sydneyn olympiapyrintöihin. Lopuksi arvioidaan, olisiko Helsinki 2006 -hanke voinut oppia jotakin siitä itsekritiikistä, jota Ruotsissa harrastettiin Tukholman 2004 olympiahakemuksen epäonnistuttua.

Symbioosi olympiakisojen kanssa

Miksi olympiakisojen anominen ja niiden järjestäminen on ollut suomalaisille niin tärkeää, vaikka niiden "etuja ja haittoja ei ole koko liikuntakulttuurimme kannalta pyritty lainkaan vakavasti selvittämään", pohti professori Paavo Seppänen jo 1978 Suureen olympiateokseen kirjoittamassaan katsauksessa. Hänen mukaansa Suomessa "[o]n pyritty jäljittelemään vain isoisia ja kritiikittö-

mästi myötäilty kansainvälistä urheilukehitystä, vaikka se ei koi-
tuisikaan oman maamme ja sen kansalaisten hyväksi. On myös
sanottu, että urheilun pyhien kuvioiden arviointi nykyistä asialli-
semmin voi tapahtuakin vasta sen jälkeen, kun perinnesidonnai-
nen ja uskomusvarainen urheilupolitiikka väistyy tiedonvaraisen
ja tarkoituksenmukaisen urheilupolitiikan tieltä.”³

Kyetäänkö tälläkään hetkellä noita urheilun omalakisia ar-
voja tarkastelemaan yhtään sen analyyttisemmin kuin 70-luvulla?
”Suomessa ei ole ollut ja tuskin tulee olemaankaan hallitusta,
joka asettuisi valmisteltuja olympiahankkeita vastaan”⁴, kiteytti
sisäministeri Antero Väyrynen vuonna 1969 olympia-asian paina-
vuuden poliitikkojen harteilla. Eikä asiointila näytä muuttuneen
90-luvulla. Valtioneuvosto on ollut Lahden ja Helsingin kisa-
hankkeiden takana pääministerien – Esko Aho ja Paavo Lipponen – johdolla. Nykyistenkin poliitikkojen mielestä on tärkeää,
että suomalaiset menestyvät juuri olympiakisoissa ja kisojen jär-
jestäminen täällä ymmärretään kunnia-asiaksi. Viimeksi tuore
urheiluasioista vastaava kulttuuriministeri Suvi Lindén kehotti
maan urheiluväkeä vakavasti miettimään vuoden 2010 talviolympia-
laisten hakemista.⁵

Suomalaisten – sekä päättäjien että kansan – vahva usko
olympiakisojen tärkeyteen valtioiden elinvoimaa mitattaessa pa-
lautuu vuosisadan alkuun ja erityisesti vuoden 1912 Tukholman
olympialaisiin. Hannes Kolehmainen loistavat juoksut ja painijoi-
demme väkevät otteet molskilla muuttivat poliittisten päättäjien
suhtautumisen urheiluun kertaheitolla. Kalervo Ilmanen on
osoittanut kuinka alkoholivoittovaroja jakanut Helsingin kau-
pungin terveydenhoitolautakunta alkoi kesän 1912 jälkeen ym-
märtää urheilun arvon nuorison kasvattamisessa.⁶

Lauri ”Tahko” Pihkala on kiteyttänyt vuoden 1912 vaiku-
tuksen suomalaiseen kansanluonteeseen seuraavasti: ”Se ei sytyt-
tänyt vain urheilullisesti, vaan ennen muuta kansallisesti. Se
kohensi alitajuntaamme niin siunatusti siitä matalasta heikkou-
den ja pienuuden torpparitunnelmasta, johon meitä oli pienes-
tä pitäen kasvatettu. Se antoi meidän aavistaa, että me kerran
voisimme olla riittävän vahva myöskin teossa, *de facto*, eikä vain
lakipykälillä ratsastamisessa, *de jure*.” Tahkon mielestä Leo
Mechelinin ja muiden oikeusoppineiden puolustustaistelu sa-
longeissa Venäjän sortovaltaa vastaan ei vielä riittänyt, vaan tar-
vittiin myös taistelukentälle valmiita sankarisotureita antiikin

Kreikan tapaan. "Epäilen, voidaanko Hannes Kolehmainen vaatimattomien olympialaisjuoksujen rinnalle itsenäisyystaistelumme loppuiskun aatteellisenä valmistajana häntä aikaisemmilta ajoilta, lopultakaan asettaa paljon muuta kuin Runeberg vänrikkeineen."⁷

Olympialaisista tuli porvarillisen Suomen kansallisen projektin näyteikkuna. Olympiahuuma ei sytyttänyt vain urheiluväkeä, sillä myös liike-elämä ja kulttuuriväki oli innolla mukana keräämässä varoja olympianäyttämöä varten. Kulttuurihenkilöt päättivät elokuussa 1924 järjestää Eläintarhan kentällä 'taiteilijoiden olympialaiset' antaakseen oman panoksensa "stadionin rakentamiseksi ja olympiakisojen saamiseksi Suomeen". Mukana olivat miltei kaikki suurmiehet Jean Sibeliuksen (moukarinheiton voittaja) johdolla: seiväshypyn kärkikaksikko oli Aku Korhonen – Matti Jurva ja atleetteina esiintyivät myös Väinö Aaltonen, Rudolf Koivu ja Tyko Sallinen.⁸ Kun Tahko Pihkala vuonna 1932 vähätteli kirjallisuuden Nobel-palkinnon mahdollisesti maaillemme tuomaa mainosarvoa urheilusankareidemme tekoihin verrattuna, ei kulttuuriväeltä kuulunut vastustusta.⁹

Saadakseen täydellisen tunnustuksen olemassaololleen maan ja kansan pitäisi osoittaa maailmalle selviytyvänsä olympiakisojen järjestämisestä. Urheilu-lehti mainitsi vuonna 1936 (vuoden 1940 kisoista kilvoiteltaessa) olympiakisojen maahamme saamisen olevan itsenäistymisen jälkeen tärkein asia. Tuolloin maamme merkittävimpiin urheilujohtajiin kuulunut Toivo Aro raotti alitajuista symbioosiaan olympiahengen kanssa seuraavasti: Uuden rakennuksen ansiosta "me kykenemme vastaanottamaan olympialaiset kisat Suomeen. Kun ne on täällä pidetty, on stadion maksanut itsensä. Jos sen jälkeen seuraa lamaannus, ei sitä tarvitse valittaa. Urheiluelämässäkään ilmenee luonnollinen levon tarve. Jännityksen täytyy päästä laukeamaan ja lepoaikana kootaan voimia uuteen nousuun."¹⁰

Suomalaisten suhtautuminen olympialaisiin oli huomattavasti totisempi kuin monilla muilla kansoilla. Nuorelle valtiolle menestys Olympian kentillä oli elämän tai kuoleman kysymys. Olympia-aatteelle alun perin täysin vieras maiden välinen pistetaulukko nousi Suomessa asemaan, jota voitaneen verrata nykyään Nokian osakekurssiin. KOK:n puheenjohtaja paroni de Coubertin kieltäytyi 1912 kisoista lähtien painamasta maiden pistetaulukkoa järjestön viralliseen Olympic review -lehteen,

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn

koska hän katsoi urheilujohtajien vieneen hänen idealistista luomustaan väärään suuntaan.¹¹ Kun de Coubertin esitti taidekilpailujen mukaanottamista taas vuoden 1920 kisoihin, suomalaiset olivat käärmessään. "Vanha harmaahapsi parooni Pierre de Coubertin, olympialaisten kisain uudelleen luoja on kuulemma haaveilemassa, että olympialaisten ohjelmaan lisättäisiin kilpailuaineet taiteissa kuvaamataiteilijoille, arkkitehdeille ja runoilijoille. Kolme palkintoa joka lajissa! Tietenkin se, mutta entä pisteet? Ja onko suomenkielisellä runolla esim. menestymismahdollisuuksia, olipa se miten hyvä tahansa?"¹²

Urheiluhistorioitsija Arnd Krüger on osoittanut, miten ruotsalaiset ryhtyivät ensimmäisenä hyödyntämään olympiakisoja maansa tunnetuksi tekemisessä Tukholman kisojen alla. Saksalaiset suunnittelivat samanlaista panostusta vuoden 1916 Berliinin olympiakisoihin.¹³ Itsenäisellä Suomella ei ollut uhrata suuria summia olympiaprojekteihin, mutta intoa ja poliittista tahtoa sitäkin enemmän. Ei ihme, että juuri Suomessa olympia-aatteen tuli uskonasia. Suomalaisten erinomainen menestys olympiakisojen urheilukentillä – menestys tosin rajoittui yleisurheiluun ja painiin – sai suomalaiset urheilujohtajat uskomaan maamme olevan myös itseoikeutettu olympiaisäntä.

Kisoja lähdettiin hakemaan totisin mielin ja voitonvarmoina. Kansainvälisen olympiakomitean edustajana Suomessa toiminut Ernst Kroggius varoitteli useasti maanmiehiään pilvilinnojen rakentamisesta, mutta Erik von Frenckellin kaltaiset tahtomiehet olivat varmoja täkäläisten hankkeiden realistisuudesta. Aristokraattisen KOK:n tavat ja mieltymykset hyvin tunteneen Kroggiuksen ääntä olisi ehkä kannattanut kuunnella hieman enemmän, mutta aggressiivisempia otteita kaivannut kansallismielinen urheilujohto oli jo 1934 nostanut K. E. Levälähden Kroggiuksen paikalle Suomen olympiakomitean johtoon. Suomalaiset olivat hyvin itsetietoisia kisajärjestäjiä, eikä "huonompien urheilumaiden" edustajien neuvoja juuri kaivattu. Suomen Hiihtoliiton puheenjohtajan Juho Hillon mukaan lahtelaiset voisivat järjestää talviolympialaiset "käden käänteessä". Hänen mielestään Salpausselän hiihdot olivat vähintään yhtä vaativa tapahtuma.

KOK:n peruskirja korosti olympiakisojen rauhanomaista luonnetta ja hillittyjen seremonioiden tärkeyttä varsinaisten urheilutapahtumien rinnalla, mutta urheilu-Suomessa kisat eivät

olleet leikin eivätkä ainakaan piirileikin asia. Täällä olympiamitalien tavoittelu nähtiin jossakin uskonnon ja sodankäynnin välimaastossa. Kun KOK:n puheenjohtaja belgialainen kreivi Baillet-Latour vieraili kesäkuussa 1936 yhdessä Berliinin kisojen järjestelytoimikuntaa johtaneen Theodor Lewaldin kanssa Kuopiossa tutustumassa mahdollisiin vuoden 1940 talvikisamaise-miin, he saivat esimakua suomalaisten kisajärjestäjien totisuu-desta. IKL-henkinen Savon Suunta laittoi etusivulleen tärkeiden vieraiden tervetuliaistoivotuksen kolmella kielellä.¹⁴ Ajoreitille osuvat tiet kasteltiin kemiallisesti, jotta pöly ei häiritsisi dele-gaatiota. Urheilullisena ohjelmanumerona kuopiolaiset tarjosi-vat kunniavierailleen Pohjan rykmentin upseerien ja Suojelus-kunnan upseerikerhon välisen jalkapallo-ottelun. "Hiukan sil-mät pyöreinä vieraat katsoivat kentälle, sillä maalivahtien tueksi rykmentti oli tuonut maalipylväiden viereen kaksi konekivääriä. Suojeluskuntalaisten maalia vartioi suojeluskuntaupseerin lisäk-si tykkijaos. Ottelu alkoi laimeasti, mutta kun Kala Laakkonen ja Veikko Nylund usuttivat pelaajia panemaan röpinäksi ja kun kyytiä autettiin sireeninulvonnalla, konekiväärien räiskeellä ja tykkien jymähdyksillä sekä muutamilla pommeilla päästiin vie-raskoreudesta. Vaikka leikkimielellä oltiinkin, olympolainen rauha tuntui kaikkoavan kauaksi."¹⁵

Baillet-Latour antoi Suomesta melko mairittelevia lausun-toja ja isännät olivat vakuuttuneita, että maa oli "täydellisesti valloittanut olympiakreivin".¹⁶ Rivien välistä saattoi kuitenkin lukea kisojen menevän tällä kertaa muualle. Suomen ja Helsin-gin kanssa kisaisännnyttä tavoittelivat Rooma ja Tokio. Italialaiset olivat selkeitä suosikkeja, mutta Benito Mussolini päätti luopua ehdokkuudesta aseveli Japanin hyväksi. Suomalaisten propagan-datyötä häiritsi se, että Japanin tärkeimmät tukijat Saksa ja Italia olivat suomalaisten urheilujohtajien ihailun kohteena ja ystävien loukkaamista pelättiin. Kisahanketta varten perustettu propa-gandatoimikunta järjesti huhtikuussa 1936 lehtimiehille teekut-sut, jossa heitä kehoitettiin toimimaan "olympialaisasiassa yleen-sä tarkoituksenmukaisella tavalla ja välttämään sellaisten uutis-ten laadintaa ja otsikointia, joka voisi vahingoittaa Suomen mah-dollisuuksia saada kisat".¹⁷ Vaikka akselivaltioiden liitto takasi runsaasti ääniä Tokiolle, urheilujohtajamme uskoivat kisojen ur-heilullisen puolen tärkeyttä korostavan hakemuksen sekä maan-tieteellisen sijaintimme ratkaisevan isännyyden Helsingille.

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn

Kädenväännössä vuoden 1940 olympiakisoista suurvaltapoliitiikka näytteli todennäköisesti suurempaa roolia kuin missään muussa isäntäkaupungin vaalissa. Pelin kuviot muuttuivat viime hetkillä, kun Lontoo ilmoittautui yllättäen kisaan mukaan. Kingstonin yliopiston professori Peter J. Beck on tutkinut Britannian ulkoministeriön arkistoja ja hän toteaa Foreign Officen vastustaneen Lontoon kaupungin ja brittien olympiakomitean ajamaa kisahanketta. Ulkoministeriö halusi parantaa suhteita akselivaltoihin ja ilmoitti japanilaisille tukevansa avoimesti Tokion ehdokkuutta, vaikkakin se pysytteli virallisesti neutraalina. Lopulta ministeriö painosti olympiakomitean vetämään Lontoon ehdokkuuden takaisin.¹⁸

Vaikka suursodan siemeniä vasta kylvettiin, esitettiin taistelu vuoden 1940 olympialaisista hyvin sotaan vertauskuvin. Konkreettisimmillaan tämä näkyi Helsingin Sanomien pilapiirtäjä Tiikerin töissä, joissa laivasto oli pääosassa. KOK kokoontui äänestämään seuraavien kisojen pitopaikasta Berliinin olympialaisten aattona 1936. Paikalla olleet KOK:n edustajat olivat Helsingin kannalla äänin 27–20, mutta Tokio veti lopulta pidemmän korren 16 valtakirjaäänien perusteella. 'Urheilullisesti vähäpätöisten maiden' äänten kerääminen postitse aiheutti katkeruutta Suomessa, mutta propagandatoimikunnan kriittikpalaverissa todettiin, että suomalaista urheiluelämää ei saatu esiteltä riittävän hyvin kaikissa KOK:n jäsenmaissa. Kisoja hakenut toimikunta oli saanut ulkoministeriön valjastamaan lähetystöt ulkomailla tekemään käännöstyötä Helsingin ehdokkuuden hyväksi, mutta suomalaisten mahdollisuudet olivat rajalliset. Ja kuten on huomattu, lukuisat valtiot tekivät ratkaisunsa suurvaltapoliitiikan perusteella, mikä ei suosinut Helsinkiä.

Sitkeästi kisoja halunnut kansa sai uuden mahdollisuuden 1938, kun Tokio joutui luopumaan kisoista Kiinan-sodan vuoksi. Suomalaiset olivat saaneet oman olympiapyhätönsä parahiksi valmiiksi, sillä Helsingin Olympiastadion oli vihitty käyttöön kesäkuussa 1938. Suomi suunnitteli vuoden 1940 kisoista todellista suomalaisen heimon näytöstä. Eikä ainoastaan urheilukentillä, vaan myös kansatieteen saralla. Kisojen aikana oli tarkoitus järjestää suomensukuisten kansojen urheilunäyttely, "jossa tullaan esittelemään kaikki Suomalais-Ugrilaisten kansojen alkeellisimmatkin kansanomaiset urheiluvälineet, alkaen pohjoisesta aina eteläisiin heimokansoihin asti"¹⁹ Euroopassa

*(Tiihinen. Kuudes
kokoelma sarjoja.
Helsinki 1936.)*

keväällä 1940 laajentunut maailmanpalo esti lopullisesti Suomen suuren unelman toteutumisen. Vuoden 1940 kisat olisivat varmasti olleet ne paljon kaivatut 'köyhän miehen viimeiset oikeat urheilulliset olympiakisat', joita Suomi on aina mainostanut järjestävänsä.

Juha Kanerva
Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn

Olympiakisat kaupunkikuvan kohottajana

Sydneyyn olympiahakemuksia tutkineen Charles Littlen mukaan olympiakisojen anominen sekä muiden suurkilpailujen järjestäminen tarjoavat poliitikoille ja virkamiehille lukuisia mahdollisuuksia oman profiilinsa kohottamiseen. Toisaalta suurtaapahtumien järjestämisen motiivina on usein kaupungin urheilupaikkojen kehittäminen ja infrastruktuurin parantaminen.²⁰ Lahden kaupungin johto on ollut innokas järjestämään erityisesti pohjoismaisten hiihtolajien arvokilpailuja – ”mitkään uhraukset eivät ole Lahdessa liiallisia, kun kyseessä on talviurheilu”, todettiin vuonna 1963 valmistuneessa esittelyfilmissä, jolla kaupunkia markkinoitiin kansainvälisen olympiakomitean jäsenille vuoden 1964 valintakokouksessa Innsbruckissa. Eikä päättä ole palellut kesälajien kisojakaan haettaessa. Kesän 1997 World Games -tapahtuma oli sekä urheilullinen että taloudellinen fiasko ja tuloksena oli noin 12 miljoonan markan tappiot. Kaupungin päättäjiä tuskin nauratti, kun valtakunnan johtava urheilutietäjä Vesa-Matti Peltola ehdotti hyvin rasvatus koneiston käyttämisestä seuraavaksi homo-olympialaisten (Gay Games) järjestämiseen.²¹

Lahti oli siis mukana talvikisakaavailuissa jo 1930-luvulla, mutta toden teolla 'Suomen nuorin kaupunki' innostui olympiaisännyydestä 50-luvun lopulla. Kisahankkeiden innokkain puolestapuhuja oli pitkäaikainen kaupunginjohtaja Olavi Kajala. Hän ”ilmoittautui itse Amerikan ihailijaksi ja hänen imagoonsa kuului dollarihymy, jossa oli pitkät peräsiivekkeet. Lahdesta tehtiin tietoisesti amerikkalaistyylistä kaupunkia, ihanteena konttoreiden ja liiketilojen täyttämä keskusta ja asumiseen keskittyneet esikaupungit.”²² Lahtea esittelevät kuvateokset oli laadittu kaupungin johdon toiveiden mukaan: Lahti oli kuvattu suurkaupunkimaiseksi. Sama perusilme näkyy edellä mainitussa esittelyfilmissä. Vuoden 1947 yleiskaavassa oli maavaraukset viidelle eri lentokentälle: kaupunki aikoi pysyä kehityksen tasalla. Olympiakisojen järjestäminen – ja jo niiden hakeminen – näytti 50-luvun lopulla oivalliselta mahdollisuudelta nousta parrasvaloihin.

Mielenkiintoista on havaita, että Sydneyyn 1960-luvun olympiahakemuksissa on hyvin paljon samoja piirteitä kuin Lahden vastaavissa (Sydney halusi luonnollisesti järjestää kesäolympialaiset). Kaupunginjohtaja Kajalan vastine oli pormestari Harry

Jensen, joka tunnettiin raflaavien mainoskikkojensa johdosta Headline-Harryna. Sekä Kajala että Jensen taistelivat kuitenkin tuulimyllyjä vastaan: vallitsevien KOK:n sääntöjen mukaan kumpikaan kaupunki ei voinut kisoja järjestää. Lahdessa ei ollut (eikä muuallakaan Suomessa) riittävän korkeita rinteitä alppilajien suorittamiseen, kun taas sydneyläisten kisahaaveiden tiellä olivat hallituksen tiukat eläinten karanteenimääräykset, jotka estivät hevosten pääsyn maahan. Melbournen olympiakisojen (1956) ratsastuskilpailut oli järjestetty pakon sanelemana Tukholmassa, mutta enää KOK ei halunnut kisoja jakaa.

Lahti oli jäänyt nolville vuoden 1964 kisoista äänestettäessä, mutta vuoden 1968 kisoista taisteltaessa se selviytyi jo toiselle kierrokselle. Lahden Hiihtoseuran ja kaupungin isien 'urheilupuolue' ei kuitenkaan luovuttanut vähällä. Unelma uudesta, modernista kaupungista oli vahva. "Kisojen vaikutus Lahden tapaiselle kaupungille on valtava. Ne voivat jopa yhdellä iskulla tehdä Lahdesta maan monipuolisimman kaupungin."²³ Kun aikaisemmat hakukomiteat olivat vedonneet vain urheilulliseen hyötyyn, nyt korostettiin hankkeen poikivan lisää työpaikkoja sekä kulttuuri- että matkailupuolelle. Vaikka kaupungin poliittiset ryhmittymät olivat lukuisissa kysymyksissä kaukana toisistaan, ja suuri sairaalahanke oli kiistojen kohteena, tulivat kaikki puolueet talvikisahankkeen taakse, kun vuoden 1972 kisojen hake- mista käsiteltiin kaupunginvaltuustossa marraskuussa 1965.

Kansainvälisessä markkinoinnissa otettiin käyttöön uusi ase – Suomen puolueettomuus. NATO oli tehnyt 60-luvun alussa päätöksen, jonka mukaan DDR:ää edustavat urheilijat pääsivät kilpailemaan puolustusliiton jäsenmaissa järjestettyihin arvokilpailuihin vain, jos he ovat osana Saksan yhteistä joukkuetta. KOK päätti 1965, että se ei jatkossa myönnä kisoja maille, jotka eivät voi taata kaikkien maiden urheilijoiden vapaata maahanpääsyä. Sekä Lahti että Sydney vetosivat kampanjassaan voimakkaasti puolueettoman valtion asemaansa, joka mahdollistaisi urheilullisesti täysipainoisten kisojen järjestämisen. Muutamat 60-luvun arvokisat olivat jääneet vaisuiksi boikottikisoiksi (mm. jääkiekon MM-kisat Colorado Springsissä 1962).

Littlen mukaan Sydneyn kisahankkeen vetäjät tiesivät, että kysymys DDR:n osallistumisoikeudesta oli heidän ainoa mahdollisuutensa kisojen saamiseksi. KOK saattaisi joustaa ratsastuskilpailujen suhteen, jos Sydney olisi ainoa hakija, joka sallisi

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn

Lahden hyppyrimäki. (Suomen Urheilumuseon kuva-arkisto.)

DDR:n osallistumisen omana joukkueenaan. Myös lahtelaiset asettivat toiveensa siihen, että muiden hakijoiden (USA:n Salt Lake City, Kanadan Banff ja Japanin Sapporo) NATO-myönteisyys kääntää monta päätä Suomen suuntaan. Hakijakaverusten valtikortti vietiin juuri huhtikuun 1966 KOK:n kongressin alla, kun NATO päätti luopua kansainvälistä urheilutoimintaa häirinneestä määräyksestään.²⁴

Kun Lahden aikaisemmat kisahankkeet olivat leimallisesti Hiihtoseuran miesten ja kaupungin johdon pyrintöjä, tuli olympiahankke 60-luvun lopulla laajemman kansalaiskeskustelun piiriin. Lahtelaiset luopuivat paikallisen kisahankkeen politiikastaan ja julistivat talviolympiahankkeen koko Suomen kansan asiaksi, jolle tarvittiin valtion runsaskätistä avustusta ja tappiotakuuta. Lahden ainutlaatuisuutta julistanut Kajala hukkui etelänmatkalla 1967 ja seuraajaksi valittiin huomattavasti matalampaa profiilia pitänyt Teemu Hiltunen. Valtiovallan taholta tehtiin laaja selvitys vuoden 1976 talvikisojen tulo- ja menoarviosta.

Juha Kanerva

Konekiväärin
räiskeestä
dollarihymyyn

Valtion lupaama 12 miljoonan markan tuki ei tyydyttänyt Lahden päättäjiä ja kaupunki luopui kisojen hakemisesta.²⁵

Lahden 1990-luvun hankkeita innokkaasti ajanut kaupunginjohtaja Seppo Välisalo muistutti monessa suhteessa edeltäjänsä Kajalaa. Välisalo ei näytä tunteneen KOK:n säädöksiä ja toimintaa juuri lainkaan. Lahti haki kumppania 2006 olympiahankkeelleen Keski-Euroopasta, vaikka KOK:n jakamispykälä puhuu selkeästi naapurivaltiosta. Lisäksi Välisalolta tuntui puuttuvan taju kansainvälisen urheilupolitiikan nyansseista. Vuonna 1994 hän lausui nimenomaan kansainväliseen levitykseen tarkoitetun lehden haastattelussa, että lahtelaiset toivovat kelkkailun pudottamista kokonaan olympiaohjelmasta.²⁶ Välisalolla tuntui olevan varsin omnipotentti käsitys Lahden asemasta Suomessa ja maailmalla. Vuoden 2006 kisojen piti nimittäin "vahvistaa kaupungin asemaa Suomen toiseksi kuuluisimpana kaupunkina".²⁷

Halusiko urheiluväki vuoden 2006 kisat Suomeen?

Ruotsi on ollut miltei yhtä innokas olympiahakija kuin Suomi. Viimeksi Tukholma haki vuoden 2004 kesäolympialaisia muhkealla 100 miljoonan markan budjetilla – tuloksetta. Ruotsin tärkeimpien urheilujärjestöjen suorittamassa kritiikkipalaverissa hankkeen arvioitiin epäonnistuneen hakukomitean ja urheilu liikkeen väliseen kuiluun.²⁸ Eivätkä talouselämänsä asian tuntijat olleet kovin vakuuttuneita hankkeen mielekkyydestä. "Den var helt enkelt ett symptom på hur politiken och näringslivet söker sig till kortsiktiga spektakulära projekt som kan göda politikerns plånbok. Tills bubblan brister och skulderna läggs över på en apatisk allmänhets skattekonto."²⁹

Suomessa ruotsalaisten tekemistä virheistä ei haluttu ottaa oppia. Ruotsi oli vielä syksyllä 1997 potentiaalinen Helsingin hankkeen kilpailija Östersundin suunnitellussa oman hakukampanjansa lanseerausta. Ruotsalaiset luopuivat lopulta omasta olympiahankkeesta, mutta meikäläisen olympiahankkeen taustahenkilöt totesivat naapurin vetäytymisen vahingoniloisina, eivätkä halunneet kysellä hyödyllistä tietoa Tukholman hakukampanjan strategiasta. Suomalaisista tiedotusvälineistä Hufvudstadsbladet oli seurannut Ruotsin tapahtumia muita tarkemmin ja lehden kirjoittelu Helsingin hankkeesta olikin huomattavasti

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn

analyttisempaa ja johdonmukaisempaa kuin suomenkielisillä julkaisuilla.³⁰ Harvinaisen poikkeuksen suomalaiseseen keskustelukulttuuriin teki talviolympiahankkeisiin hyvin perehtynyt Marjo Matikainen-Kallström, jonka hankkeen alkuvaiheessa peräänkuuluttama keskustelu olympiahankkeen arvopohjasta ja merkityksestä koko liikuntakulttuurille ei ottanut tulta alleen.³¹

Dialogia ei syntynyt, koska olympiahankkeen vastustajat pysyivät tunnetason epäilyissään ja kannattajat puolustivat hanketta vanhoilla argumenteillaan. Merkittävin poikkeus oli Juoksijalehden päätoimittaja Tapio Pekola, joka oli huolissaan markkinahumusta voimansa ammentavan talvikisahankkeen vaikutukseen suomalaiseen urheiluelämään. Tahko Pihkalan hankkeen ja tyylin Pekola tarkasteli sarkastisesti kisojen lajijakoa: alppilajit Lillehammerissa, maastohiihdot Lahdessa ja oluenjuonti Helsingissä.³² Helsingin liikuntalautakunnan jäsen Birgitta Kervinen on jälkikäteen ylistänyt olympiahanketta ja todennut sillä olleen ”urheilun kansalaisliikkeen ja myös kansalaisten tuki”.³³

”Se olisi merkinnyt nuorisollemme mahdollisuutta kokea ainutkertainen kisahenki, jossa olisi kunnioitettu urheilun tervettä arvopohjaa”, jatkaa Kervinen vanhan suomalaisen urheilupuheen päätöksellä. Erilaiset gallupit ja kansalaisten (myös urheilun kenttäväen) kannanotot kuitenkin osoittivat selvästi, että urheiluväki oli nimenomaan jakautunut kahtia tässä kysymyksessä paljon voimakkaammin kuin koskaan aikaisemmin. Helsingin ulkopuolella pelättiin loppujenkin liikuntarahojen jäävän pääkaupunkiseudulle ja hanketta moitittiin vietävän eteenpäin aivan liiaksi laseja kilistellen aikaisemman urheiluhenkisen kampanjoinnin kustannuksella.

Tärkein hanketta nakertanut tekijä lienee kuitenkin se, että vuosien 1997–99 Suomi on kovin erilainen kuin aikaisemmin olympialaisia halunnut Suomi. Liikuntakulttuurin monipuolistuminen ja lajikirjon leveneminen ovat syöneet aitoa innostusta olympiakisojen ainutlaatuisuuteen. Olympiakisat eivät enää yhdistä kansaa kuten vielä 70-luvulla. Sama asia on huomattu naapuriruotsissa. Tukholman alueen urheilujärjestöjen johtohenkilöt pohtivat hiljattain kannattaako kaupungin lähteä hakemaan vuoden 2012 olympiakisoja. He päätyivät kielteiselle kannalle ja tärkeimpänä argumenttina oli kansalaisten vahva epäily olympiahankkeen järkevyydestä.³⁴

Joulukuussa 1998 esiin noussut ja koko kevään 1999 jatkunut KOK:n jäsenten lahjusvyyhti nosti esiin kirjoituksia koko olympialiikkeen arvopohjasta. Suomessa sekä poliitikot että urheilujohtajat vaativat uudistuksia järjestön toimintatapoihin, vaikkakin valtaosa julkisesta kirjoittelusta kohdistui lahjuksista syytetyn Pirjo Häggmanin toiminnan moralisointiin. Helsingin hankkeen johto oli suoraselkäinen ja nosti KOK:n uudistamistarpeen esille myös Söulin valintakokouksessa kesäkuussa. Kansainvälisen olympiakomitean herkkähipiäiset herrat (ja muutama rouva) eivät varmasti näistä "ohjeista" pitäneet, mutta tuskin Helsingin hanke tähän seikkaan kaatui.

Lähdeviitteet

- 1 Little, Charles: "From One Brickpit to Another. The Ancient History of the Sydney Olympic Bid." *Journal of Olympic History* 7 (1999) Nr 5.
- 2 Ensimmäinen laajempi katsaus suomalaisista kisa-hankkeista ilmestyi viime keväänä. Kanerva, Juha: *Olympiaunelmia. Suomalaiset olympiahankkeet ja -haaveet. Liikuntatieteellisen Seuran impulssi XVIII*. 1999.
- 3 Seppänen, Paavo: "Olympiakisojen merkitys Suomelle." Helge Nygrén & Markku Siukonen: *Suuri olympiateos 2. Scandia-kirjat* 1978.
- 4 *Hufvudstadsbladet* 3.12.1969.
- 5 Vuolle, Pauli & Juppi, Joel: "Suvi Lindén: Realismia rahoituskeskusteluun." *Liikunta & tiede* 36 (1999): 4.
- 6 Ilmanen, Kalervo: "HKV Suomen yleisurheilun suunnannäyttäjä." Kaisa Peutere (toim.): *Yhdeksän vuosikymmentä vaahteranlehti rinnassa. Helsingin Kisa-Veikot 1909–1999*. Helsinki 1999.
- 7 [Pihkala, Lauri] Tahko: "Pari näkökulmaa olympialaisista maamme mainostuksena. Los Angeles 1932." *Tampereen piirin Olympialainen Keräystoimikunta* 1932.
- 8 *Suomen Urheilulehti* 14.8.1924.
- 9 Pihkala 1932.
- 10 *Suomen Urheilulehti* 29.1.1934.
- 11 Krüger, Arnd: "Buying Victories is Positively Degrading. European Origins of Government Pursuit of National Prestige through Sport." *The International Journal of the History of Sport* 12 (1995) Nr 2.
- 12 *Suomen Urheilulehti* 19.1.1920.
- 13 Krüger 1995.
- 14 *Savon Suunta* 5.6.1936.
- 15 Launonen, Paavo: "Talviolympialaiset Kuopioon!" *Vuokkosavo* 17.3.1999.
- 16 *Urheilu* 10.6.1936.
- 17 Aronen, Jari et al.: "Suomalaisten suhtautuminen kansallissosialistisen Saksan olympiakisoihin 1936." *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja* 1994. Joensuu 1994, 132.

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskestä
dollarihymyyn

- 18 Beck, P.J.: Scoring for Britain. *International Football and International Politics, 1900–1939*. Frank Cass 1999, 217–220.
- 19 Suomi–Eesti–America 1/1939.
- 20 Little 1999.
- 21 Suomen Urheilulehti 1/1998.
- 22 Jäämeri, Hannele: "Amerikan onnena saapui Lahteen." *Suomen Kuvalehti* 39/1990.
- 23 Aamulehti 12.11.1965.
- 24 Little 1999.
- 25 Opetusministeriössä asiaa hoitaneen Heikki Klemolan järjestämätön koelma. *Suomen Urheiluarkisto*. Klemola, H.: *Kansa liikkeelle!* Edita 1998, 100–105.
- 26 Nurmela, Kari A.: "Big game hunters aim to organise competitions". *Motion – Sport in Finland* 2/1994
- 27 Sama.
- 28 Holm, Marie Louise: "Drömmen om ett svenskt OS lever vidare." *Svensk idrott* 10/1997.
- 29 Finansudningen 12.8.1999.
- 30 Esim. Sture Gaddin pääkirjoitus "Skrämskott inför OS-beslutet." *Hufvudstadsbladet* 17.8.1997.
- 31 Lappalainen, Tuomo: "Matikainen varoittaa olympiahankkeen riskeistä." *Suomen Kuvalehti* 47/1997. Matikainen oli ollut 2002 kisoja hakeneissa kaupungeissa vierailleen arviointikomission jäsen.
- 32 Pekola, Tapio: "Suomi on 80-vuotias." *Juoksija* 12/1997.
- 33 Kervinen, Birgitta: "Ei voi voittaa, jos ei kilpaile. Suomen kannatti hakea talvikisoja." *Helsingiläinen liikkuu syksy '99*.
- 34 Liljegren, Lars: "OS-ansökan? Nej, inte ännu!" *Idrottens affärer* 2/1999.

Juha Kanerva

Konekiväärien
räiskeestä
dollarihymyyn